

БӨЛІМ: БАЯНДАМАЛАР

Балабақша - тәрбие бастауы

ЖАРИЯЛАНДЫ
18.08.2017СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/16111/

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Есбаева Назира Сайлаукызы

Күлліғажайыптың ішіндегі ең тамашасы - жақсы тәрбиеленген ұрпақ, ендеше жақсы тәрбие ең алдымен балабақшада басталады емес пе? Әр үйдің кішкентай бөбектері мектепке дейін ата-анасының тәрбиесімен қатар өнер-білімге баулитын балабақшада өсіп, тәрбиеленетіні анық. Бүлдіршіндер үшін балабақшадағы тәрбие ата-ана берген тәлім-тәрбиені жалғастырып, жандандыратыны сөзсіз. Біз қанша дамып басқа өмір саласындағы жетістіктерге жетсек те, бала тәрбиесі бір сәтте де назардан тыс қалмауы тиіс. Бала жас тал болса, ал ересектер оған бағбан болуы ғасырдан ғасырға жалғасып келе жатқан іс. Сәби жанын небір жақсылық нәрімен суару - оны өсіруші, тәрбиелеуші тәрбиешінің міндеті. Бүлдіршіндердің сезімдері өте нәзік, әсершіл болып келеді. Оларға айтқан, көрсеткен нәрселердің бәрі - шындық, сұлу, әсем, жарасымды болуы керек. Тәрбие - қалып тәрізді, егер қалып қисық, олпы-солпы болса, сол қалыпқа салынған зат та оңды болмайды. Бала тәрбиесі де дәл сол сияқты. Сондықтан да бала бойына жас кезінен бастап рухани құндылықтар, мейірімділік, инабаттылық, сұлулық, жақсылық, еркіндік сияқты қасиеттерді қалыптастыру - тәрбиешінің міндеті. Сонда ғана бала бой көтеріп, бәйтерекке айналады.

Қазақтың белгілі ақыны Мағжан Жұмабаев: «Бала тәрбиесі - бір өнер, өнер болғанда да ауыр өнер, жеке бір ғылыми есі болуды тілейтін өнер» дейді. Расында да балабақша атабалдырығынан аттаған балаға тәрбие беру үшін тәрбиеші маманның өзін тәрбиелі, білімді, өнерлі болғаны жөн.

Ұлы Мағжан ша айтар болсақ, балаға тәрбиені беруде атамең бірінші өз тәжірибесін сүйенеді. Адамның өз тәжірибесі - оның жүріп өткен жолы, көрген-білгені. Бірақ әрадамның жолы тура жол, бала

тәрбиесінде қатып қалған осы жолмен жүру керек деуе де болмайды. Олжолдың тек дұрысынғана таңдап алу керек. Балаға міндетті түрде өзіңді қайталау мақсат емес, өзіңнен асырып түсіру мақсат. Бала кейдесең ойлағаныңнан да артық затты немесе қиялына ерік берсе ешкімнің ойы түгіл түсіне де кіре бермейтін идеяларды дүниеге әкелетіні рас. Сондықтан педагогтың өз тәжірибесінен сүйенуі азықтөтеді.

Екінші жағынан, ұлттық құндылықтарды сіңіретіріп тәрбиелеу. Халқымыздың баға жетпес құндықасиеттерін жастайынан санасына сіңіріп өскен бала өскенде ұлтжанды, халқының намысын қорғайтына замат болмасына кім кепіл?

Барлық ата-ана баласын еркелетіп өсіреді. Тек, осы еркелету шектен тыс болса, оның зияны өте зор. Керісінше, біздің көптеген ата-аналарымыз баласының қалаған барлық тағамын ішкізіп, қалаған барлық киімін үстіне жапсырып, қалаған барлық заттарын сатып алып береді. Мұны ұл-қызының мұқтажсыз өмір сүруіне жағдай жасауды түсінеді. Содан бала еш нәрсенің нарқын да, парқын да білмей өседі. Ержете бастасымен ата-анасына өтініш көбейіп, «аспандағы айды алып бер», — дуден де тайынбайды. Тіпті, өсе келе баланың өтініш, тілегін бұлжытпай орындалуға тиісті талапқа, бұйрыққа да айналады. Сол себепті ата - ана баласына отбасында да дұрыс тәрбие бере білсе. Балабақшада үйреніп білгендерін үйде бірге қызықтап, бірге қайталаса.

Балабақша... Осы сөзді қайталап айтып көріңізші. Құлаққа қандай жағымды, анық, қарапайым естілетін сөз. Жасы үш кетолартолмастан тілі былдырлап, томпаңдап келген баланы бауырына қысып, еркелету, ойнату қандай қызық. Әрбір сәбидің жүзін көргенде бақыттың базарында жүргендей күйкешесің.

Балабақшам базарлы үй,

Қаладағы ажарлы үй.

Күлкісі бар шуақты,

Өз үйіміз сияқты.

Ия, балабақшада балалар бірі тілалғыш, бірі айтқанды істемейтін, бірі көңілшек, бірі ашық жайдарлы болады. Яғни, аралас орта құралады. Міне, осылардың әртүрлілігіне мән беріп, жалпы ортақ тәрбие - адамгершілік тәрбиесі беріледі. Әр түрлі ойындар, шүйір келесу, достасу, бірге отыру, бірге тамақтану, бір-бірін құрметтеу, ұрмау, жылатпау, көмектесу сияқты жан-жақты тәрбие беру тәрбиешінің қатысуымен іске асады.

Қазақ даналығы: «Балаңды бес жасқа дейін патшаңдай сыйла, он бес жасқа дейін құлыңдай жұмса, он бес жастан кейін досыңдай сыйла».

А.С.Макаренконыңпайымдауынша: олхалықалдында бала тәрбиесітуралы лекция оқыптұрғанындаушжасарбаласы бар біркеліншекоған:

— Антон Семенович, айтыңызшы, баланықайжастанбастантәрбиелеуқажет?, – депсұраққояды. Танымал педагог:

— Балаңызнешежаста?, — дейді.

— Үшжаста.

Осы сөздіестігеніндеА.С.Макаренкобылайдейді:

— Балаңызүшжастаболса, Сізшындығындабұлбаланытәрбиелеудеүшжылкейінқалыпқойдыңыз...

Баланы жазалағандұрыс па?

Бірқатарата-аналарбаласынжөнге салу үшінолардыәлікүнгедейінұрады, оларғаұрсады, әртүрлітиымдарсалады. Этнограф ЖағдаБабалықұлыныңайтуынша, дүниедеадамдұрып-соғутәріздіжазалардыңжүзжиырма түрі бар. Ал баланыжазалаудегеніміз оны міндеттітүрдетаяққажығуемес. Ата-анатарапынанбірнәрсегерұқсатбермеу, шектеуқою, өкпелеу, сөйлеспейқою да жазатүрлерінежатады. Негізінде, жазалаудыңтәрбиелікқыпалыболатын да жақтарыбаршылық. Мысалы, Сізбалаңыздыңжеңіл-желпібұзықтығынаменбермей, кешіресалсаңыз, оләзініңосындайіс-әрекеттерініңелеусіз, жазалаусызқалатынынасеніп, оны қайталайберетінболады. Сонанжеңіл-желпібұзақылықкүлкентентектікке де ұласады. Алайдаестеболатынбіржағдай, баланыүнеміқаталтәрбиелеп, оныңәрбірәрекетінежөнсізескертужасайбермеңіз. Мұндай бала жасқаншақболыпөседі. Және де орынсызайтылған сын-ескертүлербаланыңөзін-өзібағалауын, өзінедегенсенімділігін де төмендетеді. Оларөскендеөзбетіменәрекетжасауғақорқады. Ата-анасыүнемікемшілігінкөріп, ұрсуестібергенбаланыңкөпіскедегенынта-ықыласы мен құштарлығы да жойылады. Сол себепті балаға тек ұрыса бермей оларды алдап ақылмен жеңген дұрыс деп ойлаймын. Балаға біраз ойланып, ойын жинақтап алу үшін біршама ойнауға рұқсат ету керек.

Сол кезде ғана баланың ойын кезіндегі белсенділігі, өзара қатынастар жасауы оның дамуына ықпал етеді. Сөзімді «Тәрбие –тал бесіктен басталады» деген халқымыздың дана сөзімен қорытындылағым келеді. Тал бесіктен бастау алған тәрбие ғана жемісті болмақ. Демек, баланың тәрбиелі ұрпақ болып жетілуіне бірден-бір ықпал ететін орын – балабақша. Бала тәрбиелеу – біздің өміріміздегі ең маңызды міндет. Біздің қызметіміз де, өміріміз де бала өмірімен өте тығыз байланысты. Тәуелсіз еліміздің жас ұрпақтарын білімді, жан-жақты дамыған, дені сау, рухани бай, жерін, ата-анасын құрметтейтін саналы азамат болып өсуіне бойымыздағы бар асыл қасиеттерімізді, білімімізді ешқашанда аямайық!

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.